

ANTİK HİNT VE YUNAN UYGARLIKLARI ARASINDA BİR ETKİLEŞİM ÖRNEĞİ: KRİSHNA – HERAKLES

Yrd. Doç. Dr. Ali KÜÇÜKLER
Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Hindoloji Anabilim Dalı
akucukler@erciyes.edu.tr

Öz

Hindoloji alanında yapılan incelemeler yalnızca Hindistan'ın kültür, tarih ve dillerinin değil, aynı zamanda etkileşim içerisinde olduğu uygarlıkların da izini sürmemizi sağlar. Bu konuda bize tarihi belgelerin yanı sıra semboller, masallar ya da mitolojik destanlar da yol gösterebilir. Yapılacak karşılaştırmalı çalışmalarla Hint uygarlığının diğer uygarlıklarla etkileşimini gösteren örnekler bulmak mümkün olacaktır.

Bu makalede, Hinduizmin en önemli tanrılarında birisi olan Krishna ve Yunan mitolojisinin yenilmez kahramanı Herakles ile ilgili öykülerden yola çıkılarak, karşılaştırmalar yapılacak; dolayısıyla batı uygarlıklarının Hint uygarlığıyla etkileşimini gösteren bazı örnekler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Krishna, Herakles, Hinduizm, Antik Hint, Mitoloji

INSTANCE OF INTERACTION BETWEEN ANCIENT INDIA AND GREEK CIVILIZATIONS: KRISHNA – HERACLES

Studies in Indology explore not only India's languages, culture or history, but also their relationships with other civilizations. Historical documents as well as symbols, fairy tales or mythologies may also lead us to researches in this topic. It would be quite possible to find out some samples of intercultural connections between India and other civilizations with the help of comparative studies.

The aim of this article is to illustrate cultural similarities between Ancient Indian and Greek civilizations, with the help of some comparative tales based on Krishna and Heracles. Krishna is one of the most important gods of Hinduism and Heracles is the invincible hero of Greek Mythology.

Keywords: Krishna, Heracles, Hinduizm, Ancient India, Mythology,

1. Giriş

İki farklı uygarlığın mitolojik kahramanları olan Krishna ve Herakles'ten yola çıkarak bir karşılaştırma yapmadan önce mit, mitoloji ve destanın ne olduğunu tanımlamak gerekir.

Mitoloji, putperes eskiçağda veya çeşitli milletlerde tanrıların, yarı tanrıların ve kahramanların efsanevi tarihidir. Diğer bir deyişle mitleri inceleyen, yorumlayan bilimdir.¹

Mitler, ilkel insan topluluklarının evreni, dünyayı ve tabiat olaylarını kişiselleştirerek yorumlamak, henüz sırrını çözemedikleri hayatın ve evrenin çeşitli görüntülerini bir anlam kolaylığına bağlamak ihtiyacından doğmuş öykülerdir. Tabiatüstü ve fizikötesi kuvvetlerin yanı sıra, tabiat kuvvetleriyle savaşa girmiş, onları yenmiş veya yenememiş ilk yiğitlerin kimlik ve kişiliklerini belirtmesiyle de mitler, destanlara malzeme olur, destanları oluştururlar. En kısa tanımıyla mitler; tabiat kuvvetlerinin kişileştirilmesi, canlı varlıklar veya ölümsüz tanrılar halinde tasarlanması; destanlar ise tarihten önceki insazn topluluklarının ilkel tarihleridir.²

Mitlerle destanlar arasında yer yer aynı malzemeyi kullanmak, aralarında bağlantılar olan konuları değişik oranlarda ve farklı açılardan işlemek bakımından bir kesişme görülür. Destan kahramanları mitlerdeki tanrılar ve tanrısal kuvvetlerle hayattaki insanlar arasında köprü kuran kişilerdir. İlk çağların insanlarında tabiat kuvvetlerinin fizik ve etik etkilerini yansıtan mitler, dinlerin de başlangıcıdır.³

2. Krishna ile Herakles'in Karşılaştırılması ve Öykülerdeki Benzerlikler

Krishna hakkında en kapsamlı bilgi Purānalar⁴'da ve Destanlar⁵'da bulunmaktadır. Özellikle Mahābhārata, Bhāgavata Purāna ve Harivamṣa'da doğumu, yaşamı ve kahramanlıkları detaylı olarak anlatılmaktadır. Başlangıçta Yamunā nehri kenarlarında, çoban halkın içinde onlardan biri gibi yaşayan esmer derili kahraman olarak ortaya çıkar. Ancak daha bebekliğinden itibaren gösterdiği kahramanlıklar onun sıradan bir insan olmadığını işaretlerini verir. Nitekim daha sonrasında, tanrı Vishnu'nun sekizinci avatārası⁶ olduğu ortaya çıkar.

Herakles ise Yunan mitolojisinin, gücü ve cesaretiyle sembolleşmiş yenilmez kahramanıdır. Bir tanrıçadan doğmadığı için tanrı olarak kabul edilmez. Zeus ile Alkemene'nin oğludur. Doğduğu günden itibaren tanrısal bir kuvvete sahiptir. Çok iyi bir eğitim alarak büyür. Araba kullanmasını, ok atmasını, güzel saz çalmasını öğrenir. Kral Eurystheus'un emriyle yerine getirdiği On iki İşi, onun

¹ Meydan Larousse, Cilt 8, Sayfa 847.

² Behçet Necatigil, *100 Soruda Mitologya*, Gerçek Yayınevi, 4. Baskı, İstanbul, 1988, s. 7-13.

³ Behçet Necatigil, *100 Soruda Mitologya*, s. 7.

⁴ Eski öyküler ve efsanelerin anlatıldığı, yazarları belli olmayıp, mitolojik birtakım adların yazar olarak gösterildiği kitaplara Purānalar denmektedir (Korhan Kaya, *Mitoloji Sözlüğü*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 1997, s. 120.)

⁵ Hint Destanları denildiğinde Mahābhārata, Rāmāyana ve Harivamṣa kastedilmektedir. Bunlar Epik Dönemde yazılmış, Hint Edebiyatı ve Mitolojisi açısından çok önemli kaynaklardır.

⁶ Sanskrit bir sözcük olup "ava-trī"den türemiştir. Sözcük olarak "iniş, bir tanrının dünyada bedenlenerek görünmesi" anlamlarına gelir. (M. Monier-Williams, *A Sanskrit English Dictionary*, Motilal Banarsidass Publishers, 13. Baskı, India, 1995, s. 99.)

kahramanlıklarını hem yazılı hem de arkeolojik eserler sayesinde günümüze kadar ulaştırmıştır. Kayseri Arkeoloji müzesinde sergilenen ve üzeri Herakles'in On iki İşi ile işlenmiş lahit, Anadolu'da ortaya çıkan Herakles ile ilgili arkeolojik eserlere güzel bir örnektir.

Krishna ve Herakles yeri geldiğinde gözünü kırpmadan tanrılara dahi meydan okuyan iki cesur ve gözü kara kahramandır.

Herakles'in onuncu işi Geryoneus'un sığırlarını Eurystheus'a getirmektir. Libya Çölünü geçerken sıcağın çok etkilenir ve öfkeyle Helios'u (Güneş) ok atarak tehdit eder. Helios da ona altından bir kayık hediye eder. Herakles bu kayık ile Akdeniz'de yol olarak Erytheia adasına ulaşır.

Govardhana mitinde Krishna'nın en büyük tanrılardan birisi olan İndra'ya meydan okuması ve halkını onun gazabından korumak için yaptıkları anlatılmaktadır:

“Sonbaharda çobanlar gelenekleri gereğince yağmur tanrısı İndra'nın onuruna büyük bir şölen düzenlemek isterler. Krishna İndra'ya tapınmanın boş olduğunu söyler. ‘Biz ormanlarda dolaşan ve her zaman ineklerden sağladığımız zenginlikle geçinen çobanlarız. Bizim tanrımız inekler, tepeler ve ormanlardır’ der. Bu sözleri sarf ederek, çobanları İndra festivali yerine bir dağ kurban törenine davet eder. Çobanlar da buna uyarlar. Bu duruma çok kızan İndra, aşağıya müthiş bir fırtına gönderir. Fakat Krishna Govardhana dağını havaya kaldırarak onu çobanların ve sürülerin üstünde bir şemsiye gibi tutar, onları fırtınadan korur. Yedi gün sonra fırtına diner, Krishna dağı yerine koyar ve İndra Krishna'nın yüce tanrı Vishnu olduğunu anlar.”⁷

Ancak, bu mitte Krishna'nın, çobanları alışageldikleri düzene karşı isyana örgütlediğini ve felaketin bu isyana bağlı ortaya çıktığını unutmamak gerekir. Oysa Herakles, daima kendisinden bağımsız ortaya çıkan felaketlere karşı ve çoğunlukla da aldığı emri yerine getirmek için mücadele etmiştir.

Her iki kahramanın merhamet ve dostlarına olan sadakat duygusuyla ne kadar gözü kara olabileceklerine, benzer motifleri kullanan iki öykü örnek olarak gösterilebilir.

Herakles'in bazı serüvenlere sevdiği ve güvendiği yakınlarını da beraberinde götürmesi gibi, Krishna'nın da yanında çoğunlukla erkek kardeşi Balarāma (Rāma, Baladeva olarak da anılır) bulunur. Bir gün, iki kardeş yay sanatını öğrenmek üzere Uccain'e giderler. Kendilerine yay sanatının inceliklerini öğretecek üstadın oğlu denizde kaybolmuştur. Üstad, Krishna'dan oğlunu bulup

⁷ Korhan Kaya, *Hint Destanları (Rāmāyana, Mahābhārata, Harivamşa)*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2002, s. 104.

getirmesini ister. Bunun üzerine Krishna, yeraltı dünyasına iner, ölüm tanrısı Yama ile dövüşmek zorunda kalır. Onu yenerek çocuğu alır ve babasına geri getirir.⁸

Aynı senaryoya Herakles'in dostu Kral Admetos'un karısı Alkestis'i ölümün elinden kurtardığı öyküde de rastlarız: Apollon, Moira'lerden Admetos'un hayat ipliğinin kesilmek üzere olduğunu öğrenir. Eski dostuna yardım etmek amacıyla durumu biraz geciktirmeyi başarır ve durumu Admetos'a bildirir. Yerine ölecek birisini bulabilirse hayatı kurtulacaktır. Admetos kime başvurduysa olumsuz yanıt alır. Kimse onun yerine ölmek istememektedir. Sarayına döndüğünde Alkestis kocasının üzüntüsünü sezer ve durumu öğrendiğinde onun yerine ölmeyi kabul eder. Böylece Admetos'un yerine Alkestis'in hayat ipliği kesilir. Admetos, fedakâr karısının ölüm acısıyla perişan bir haldeyken Herakles ziyaretlerine gelir. Kral, Herakles'e karısının öldüğünü söylemez, üzerindeki yas giysilerinin bir hizmetçinin ölümü nedeniyle olduğunu söyleyerek kalması için ısrar eder. Herakles ağıtları duymayacağı uzak bir odada misafir edilir. Herakles, kendisine yiyecek içecek servisi yapan hizmetçilerin durumundan şüphelenerek onları sıkıştırır ve gerçeği öğrenir. Büyük bir üzüntü duyar. Dostu acılar içinde kıvranırken kendisi onun evinde yiyip içip keyfine bakmaktadır. Kendisini suçlar ve dostunun bu acısını dindirmek için gerekirse yeraltı ülkesine inip Alkestis'i ölümün elinden kurtarmaya karar verir. Admetos karısının cenaze töreninden döndüğünde Herakles'i yanında Alkestis ile onu beklerken bulur.⁹

Bu iki öyküde Herakles ve Krishna'nın sevdikleri uğruna neler yapabileceğini, herkesi korkutan ölümü bile alt edebilecek güçte olduklarını görmek mümkündür. Her ikisinin de doğdukları andan itibaren bir ölüm tehditine meydan okuduklarını da unutmamak gerekir.

Her ikisi de doğdukları andan itibaren, ileride büyük birer kahraman olacaklarının ilk işaretini veren olağanüstü bir güce sahiptir. Herakles henüz bebek iken Hera'nın kendisini öldürmek için gönderdiği iki zehirli yılanı boğarak öldürür. Böylelikle ne kadar sıra dışı bir gücü olduğunu ispatlamıştır. Krishna da pek çok kez Kamsa'nın kendisini öldürmesi için gönderdiği kötü ruhları alt ederek henüz bir bebek ya da küçük bir çocukken tanrısallık gücünü ispatlamıştır.

Krishna ve Herakles'in yaşamlarına göz atıldığında ortak bir özellik olarak çok sayıda kadımla ilişkileri olduğu görülecektir. Herakles'in başına gelen pek çok belanın altında birlikte olduğu ya da beğendiği kadımlarla ilgili olaylar yatar. Hatta Herakles'i ölüme götüren olayın altında da karısı Deianeira'nın güzel İole'den dolayı duyduğu kıskançlık yatmaktadır.

---

⁸ *Śrīmad Bhāgavatamahāpurānam - Bhāgavata Purāna* (Dijital Kopya) Maharishi University of Management Vedic Literature Collection, The Bhaktivedanta Book Trust International Inc., Chapter 45.

⁹ Şefik Can, *Klasik Yunan Mitolojisi*, İnkılâp Kitabevi, 4. Baskı, İstanbul, 1997. s. 181-182.

Herakles gibi kadınlarla olan ilişkileri Krishna'nın da başına bir takım sorunlar açmıştır. Bir keresinde ermiş Nārada, Krishna'ya sevgilisi Rukminī'ye vermesi için cennetteki Pāricāta ağacından bir çiçek getirir. Ancak bu duruma şahit olan Satyabhāmā (diğer bir karısı) aşırı derecede kıskanır ve Krishna'dan Pāricāta ağacını kendisine getirmesini ister. Krishna, Pāricāta ağacını kökünden söküp getirmek istediğinde İndra buna karşı çıkar ve ağacı vermek istemez. Bunun üzerine aralarında şiddetli ve uzun bir kavga çıkar. Kavga tanrıların anası Aditi'nin araya girmesiyle son bulur.¹⁰

Bu iki kahramanın kadınlarla olan ilişkileri daha yakından incelendiğinde, bakış açılarının ve kadınlarla olan ilişkilerinin birbirinden çok farklı olduğu görülür. Herakles, kadınlarla olan ilişkilerinde tıpkı gösterdiği kahramanlıklarda olduğu gibi fiziksel üstünlüğünü kullanarak kendini kabul ettirme eğilimindedir. Herakles'in Yaşamı ve Mitolojik Kimliği bölümünde değinilen, Kral Thespios'un ülkesinde dehşet saçan Kithairon aslanını öldürme öyküsü buna örnek olarak gösterilebilir.

Kral ülkesini bu felaketten kurtaran Herakles'e ödül olarak elli kızını sunar. Herakles, kendisiyle birlikte olmak istemeyen tek kızı, Thespies şehrinde kendi adına yapılmış olan tapınağa rahibe olarak kapatır ve ömrünün sonuna kadar kimseyle birlikte olmamasını sağlar. Herakles'in diğer kırk dokuz kız kardeşten birer erkek çocuğu olur. Thespiad'lar adını alan bu çocuklar, Herakles'in emri ile, İolaos tarafından Sardunia adasına götürülür ve oraya yerleştirilirler.¹¹

Oysa Krishna, kadınlarla olan ilişkilerinde Eros ile karşılaştırılabilecek kadar aşk ve bedensel zevk sembolüdür. İlk gençlik yılları Vrindāvana'da geçen Krishna pek çok resimde çevresi kadınlarla dolu, Yamuna nehri sularında ya da kıyısında oyunlar oynamaktadır. Bu dönemde özellikle Rādha ile birlikte ve elinde bānsuri¹² tutarken ya da çalarken resmedilmiştir.

Her iki kahramanın öykülerinde karşımıza çıkan ortak hayvan motifleri dikkat çekicidir. Herakles'in Eurystheus emriyle gerçekleştirdiği On iki İşi'nin neredeyse tamamında bir hayvan motifine rastlanır. Herakles'in On iki İşi şunlardır: 1. Nemea Aslanını Öldürmek; 2. Lerna bataklığında yaşayan dokuz başlı Hydra yılanını öldürmek; 3. Erymanthos dağında yaşayan yaban domuzunu yakalamak; 4. Kyreneia Geyiğini yakalamak; 5. Stymphalos gölünde yaşayan yırtıcı kuşları öldürmek; 6. Elis kralı Augias'ın ahırlarını temizlemek; 7. Girit boğasını yakalayıp getirmek; 8. Diomedes'in atlarını Mykenai'ye getirmek; 9. Amazonların kraliçesi Hippolyte'nin kemerini almak; 10. Geryoneus'un sığırlarını

¹⁰ Korhan Kaya, *Hint Mitolojisi Sözlüğü*, s. 88.

¹¹ Şefik Can, *Klasik Yunan Mitolojisi*, s. 493.

¹² Bambudan yapılan, altı ya da yedi parmak deliği olan Hint alto flütüdür. Hindistan'ın geleneksel çalgılarından birisidir ve özellikle çoban kültürüyle özdeşleşmiştir. Aynı zamanda Krishna'nın kutsal çalgısı olarak kabul edilir.

Eurystheus'a getirmek; 11. Hesperidler'in altın elmalarını çalıp getirmek; 12. Yeraltı ülkesine inip Kerberos'u getirmek.

Herakles ikinci işinde Lerna bataklığında yaşayan dokuz başlı Hydra yılanını öldürürken Krishna da Yamuna nehrini istila eden Kālīyā'yı etkisiz hale getirilmiştir. Herakles'in yedinci işi kimsenin baş edemediği ve çevresine felaket saçan Girit boğasını yakalamaktır. Krishna ise Kamsa'nın kendisini öldürmesi için gönderdiği Arishta isimli boğa görünümündeki şeytan ile savaşır. Krishna, bir diğer öyküde Keşin isimli at görünümündeki şeytan ile savaşırken, Herakles de sekizinci işinde Diomedes'in insan eti yiyen atlarını yakalayarak Eurystheus'a götürür.

Krishna, kahramanlık ve fiziksel güç açısından Herakles ile benzerlik gösterse de kişilik olarak farklı özelliklere sahiptir. Herakles, yukarıda sıralanan On iki İş'i'nde büyük kahramanlıklar yapmıştır, ancak bunların tamamını kral Eurystheus'un emirleriyle gerçekleştirilmiştir. On iki İş'i dışındaki kahramanlıklarında ise aklımdan çok kalbinin sesini ve kaslarının kuvvetini kullanan iyi kalpli bir insana rastlanır. Herakles, tanrılara çok yakın, ancak zaman zaman onlara meydan okuyacak kadar kolay öfkelenen ve öfkesine yenik düşebilen saf karakterli bir insandır. Oysa Krishna, bir topluma sahip çıkan ve tüm kahramanlıklarını onları korumak adına kendi iradesiyle yapan insan bedeninde bir tanrıdır. Yukarıda örneği verilen İndra ile olan mücadelesi, Herakles'in tanrılara içinde olduğu durum nedeniyle öfkelenerek kafa tutmasından çok farklı bir içeriktedir. Krishna, bu öyküde geçmişin otoritesine meydan okuyan ve yeni bir düzen kurmayı başaran bir liderdir.

3. Sonuç

Krishna karakterinin gelişerek destanlarda belirginleştiği dönemde, Hindistan'da siyasi tarih açısından da önemli değişimlerin yaşanmıştır.

Büyük İskender, M.Ö. 334 yılında Makedonya'dan yola çıkmış ve M.Ö. 326 yılında Hindistan'a ulaşmıştır. Tarihin en büyük seferlerinden birisi olan İskender'in Doğu seferiyle, Pers İmparatorluğu yıkılmış, Makedonya'dan Hindistan'a kadar uzanan bir imparatorluk kurulmuş, Eski Yunan uygarlığı Doğu'ya kadar yayılmıştır. İskender, M.Ö. 325 yılında Hindistan'dan ayrılırken geride siyasal açıdan olmasa bile, ekonomik ve kültürel açıdan Makedonya'dan Hindistan'a kadar uzanan, ticarete ve toplumsal ilişkilere açık bir imparatorluk bırakmıştır. Herakles'in soyundan geldiğini savunan ve kendisini tanrısallaştıran İskender, uygarlık tarihinde askeri başarılarının yanı sıra kişiliğiyle de iz bırakmayı başarmıştır.

İskender, Hindistan'dan ayrıldıktan sonra İmparatorluk sınırlarında kalan Hint toprakları altı bölgeye ayrılır ve her birisine bir vali atanır. Ancak bu yeni yapılanma çok uzun sürmez ve ilk Hint imparatorluğu olan Maurya İmparatorluğu

Hindistan'da egemenliği ele geçirir.¹³ Maurya İmparatorluğu'nun yayılma süreci Hint kültürü ve dinlerinin de yaygınlaşması açısından önemli bir fırsat olmuştur. Bu dönemde destanlar ve masallar, yöresel ve dış kaynaklı motiflerin geçmiş birikimlere eklenmesiyle, içerik olarak zenginleşmiş ve yazılı eserler halinde yaygınlaşmıştır. Bu aynı zamanda Krishna'nın bir çoban kahramandan, tanrı Vishnu'nun sekizinci avatārasına dönüştüğü süreçtir.

Herakles karakteri yalnızca İskender için değil, tüm Yunan mitolojisi açısından güç ve kahramanlığın bir sembolü olmuştur. Dolayısıyla o dönemde Hindistan'da gelişmiş olan destanların, büyük bir askeri güç ile birlikte bölgeye taşınan Yunan tanrı ve mitolojik kahramanları ile etkileşim içerisinde olması doğaldır. Nitekim Krishna'nın yaşamı ve doğumundan itibaren gösterdiği mucizevi kahramanlıklarla ilgili öykülerden yola çıkıldığında Hint ve Batı uygarlıkları arasında bir etkileşimin varlığını düşündüren, bazı ortak noktalar bulmak mümkündür. Bu etkileşimin kökeni hakkında bir yargıya varabilmek için kuşkusuz arkeolojik bulgularla beslenen detaylı araştırmalara gerek vardır.

Krishna'nın doğumunu anlatan öykünün, Yunan ve diğer batılı mitoslarda karşımıza çıkan ilahi ya da gelecekte taht için tehdit olacak çocuk yerine başkalarının öldürülmesi ve gerçek çocuğun başka bir anne baba tarafından büyütülmesi mitiyle benzerliği dikkat çekicidir. Tıpkı bu mitlerde olduğu gibi Krishna da genç bir adam olarak Mathurā'ya geri döner ve kehanetleri doğrular biçimde amcası Kamsa'yı öldürdükten sonra Ugrasena'yı Yadavaların kralı olarak tahta geçirir. Kendisi de yönetimde prens olarak yerini alır.

Krishna'nın ölümü de Truva savaşının yenilmez kahramanı Akhilleus'un ölümünü hatırlatmaktadır. Akhilleus'un topuğundan okla vurularak öldürüldüğü gibi Krishna da ayağının tabanına saplanan bir ok yüzünden ölmüştür.

Krishna'nın kişiliğinde de etkileşimin izlerini görmek mümkündür. Nitekim Walter Ruben, Hint Epopelerine Dair isimli makalesinin Harivamşa'dan bahsettiği bölümünde etkileşimin varlığını şu sözlerle ifade eder:

“Krishna, Rama'nın şiddetli ve sıkı ahlakına karşı adeta bir polemik yapmakta ve daha hür bir insanîyet ideali talim etmektedir. O Akhilleus gibi sadece kuvvetli değil, aynı zamanda Odysseus gibi hilekârdır. Arcuna'nın arabacısı sıfatıyla Mahabharata epopesinin bu baş kahramanının sadık dostu ve hakim müşaviridir ve aynı zamanda o Dionysos gibi zevkperest ve sarhoştur. O arî ilâh indra'nın eski dinine ve ilah Şiva'nın iptidai köylü dinine karşı mücadele eder fakat bütün bunların yanında o yine mucizeler gösteren bir şahsiyettir. Bu destan, onun mucizelerini bize dininin temeli diye anlatır”¹⁴

¹³ K. A. Nilakanta Sastri, *A Comprehensive History of India - Vol 2*, People's Publishing House, New Delhi, 1987, s. 1-3.

¹⁴ Walter Ruben, “Hint Epopelerine Dair” *A.Ü. DTCF Dergisi, Cilt 4, Sayı 2*, Ankara, 1946, s. 161.

Doğum ve ölüm biçimini anlatan öykülerin Batı'da birebir karşılığının olması çok çarpıcıdır. Vrindāvana'daki yaşamına ait öykülerde Yunan mitolojisinden izler bulmak mümkündür. Ana çerçevedeki benzerliklere rağmen, makalenin daha önceki sayfalarındaki bazı örneklerde de görüleceği gibi, kahramanlık öykülerinde Hint kültürüne ait öğeler baskındır. Krishna, bu öykülerin çoğunda kendisini savunmak ve halkını korumak amacıyla insanüstü kuvvetine başvurur. Bu kişisel özellikler ve öykülerde kullanılan hayvan temalarındaki benzerlikler Krishna ve Herakles karakterleri arasında bir etkileşim olasılığını çağrıştırmaktadır. Üstelik İskender'in Hindistan seferi böyle bir etkileşim olasılığına tarihi dayanak sağlamaktadır.

Sonuç olarak Krishna ve Herakles karakterlerinden yola çıkarak bir karşılaştırma yaptığımızda; iki kültür arasında bir etkileşimin varlığından bahsetmek mümkündür. Hatta mevcut örneklerden yola çıkarak Krishna karakterinin yazılı kaynaklara aktarılması sürecine Yunan mitolojisinin katkı sağladığı da söylenebilir. Ancak bu katkının, karakterin oluşumu ya da öykünün akışında yapısal bir belirleyiciliği olduğu söylenemez. Daha çok içeriğe renk katmak ve geniş kitlelere ulaşabilmek amacıyla alıntılara başvurulduğunu söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Can, Şefik, *Klasik Yunan Mitolojisi*, İnkılâp Kitabevi, 4. Baskı, İstanbul, 1997.
- Çağdaş, Kemal, "Bhagavadgita", *A.Ü. DTCF Dergisi, Cilt 18, Sayı 2*, Ankara, 1961.
- "Mahabharata Destanından Seçmeler", *A.Ü. DTCF Dergisi, Cilt 21, Sayı 3-4*, Ankara, 1963.
- Dowson, John, *A Classical Dictionary of Hindu Mythology & Religion*, Rupa Co., New Delhi, 2009.
- Haberman, David L., *The Bhaktirasamrtasindhu of Rupa Gosvamin*, Motilal Banarsidass Publishers, New Delhi, 2003.
- Johnson, W. J., *A Dictionary of Hinduism*, Oxford University Press, 1. Baskı, New York, 2010.
- Kaya, Korhan; *Hint Masalları*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 1998.
- Hint Destanları (Rāmāyana, Mahābhārata, Harivaṃṣa)*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2002.
- Hint Mitolojisi Sözlüğü*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 1997.
- Meydan Larousse*, İstanbul, 1972.
- Monier-Williams, M., *A Sanskrit English Dictionary*, Motilal Banarsidass Publishers, 13. Baskı, India, 1995.
- Necatigil, Behçet, *100 Soruda Mitologya*, Gerçek Yayınevi, 4. Baskı, İstanbul, 1988.
- O'Flaherty, W. D., *Hindu Mitolojisi*, İmge Kitabevi Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 1996.
- Ruben, Walter, "Hint Epopelerine Dair", *A.Ü. DTCF Dergisi; Cilt 4, Sayı 2*, Ankara, 1946.
- Sastri, K. A. Nilakanta (Editör), *A Comprehensive History of India*, Vol 2, People's Publishing House, New Delhi, 1987.
- Srimad Bhāgavatamahāpurānam - Bhāgavata Purāna* (Dijital Kopya) Maharishi University of Management Vedic Literature Collection, The Bhaktivedanta Book Trust International Inc.